

# **Advies over de aanpassingen aan het kwaliteitszorgsysteem hoger onderwijs**

**Vlaamse Onderwijsraad**

Kunstlaan 6 bus 6  
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99  
F +32 2 219 81 18

[www.vlor.be](http://www.vlor.be)  
[info@vlor.be](mailto:info@vlor.be)

**Wijs beleid door overleg**

**Adviesvrager:** Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering,  
Vlaams minister van Onderwijs op 20 december 2014

**Uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 29 januari 2015 met  
eenparigheid van stemmen**

**Voorbereiding:** werkgroep Nieuw Accreditatiestelsel, onder voorzitterschap van  
Kristiaan Versluys

**Dossierbeheerder(s):** Isabelle De Ridder

# 1 Een geïntegreerd systeem voor externe kwaliteitszorg

In 2003 gaf het structuurdecreet vorm aan het stelsel van visitaties en accreditatie van opleidingen in het hoger onderwijs.<sup>1</sup> Het decreet van 2012 over kwaliteitszorg hoger onderwijs introduceerde de instellingsreview in combinatie met de opleidingsbeoordeling.<sup>2</sup> De decreetgever koos daarmee opnieuw voor een stelsel van opleidingsaccreditering. De focus van de instellingsreview lag op het onderwijsbeleid en de processen die het onderwijsbeleid ondersteunen. De opleidingsbeoordeling concentreerde zich op de onderwijskwaliteit.

De kern van de voorstellen in het voorontwerp van decreet dat nu voorligt,<sup>3</sup> is de overgang naar een meer geïntegreerd systeem voor externe kwaliteitszorg in het hoger onderwijs. Dit heeft als doel de autonomie van de instellingen te versterken en hen de mogelijkheid te geven om de verantwoordelijkheid voor de regie van de borging van de opleidingskwaliteit op te nemen. Daarom wordt in dit systeem gekozen voor een instellingsaccreditering. In een dergelijk stelsel worden de opleidingen van een geaccrediteerde instelling niet bijkomend extern beoordeeld en geaccrediteerd. Om een instellingsaccreditering te verkrijgen, zal naast de kwaliteit van het onderwijsbeleid (zoals momenteel bepaald voor de instellingsreview), ook de regie van de borging van de kwaliteit van de opleidingen beoordeeld worden.

Om de overgang naar instellingsaccreditering mogelijk te maken, worden pilots opgezet. De universiteiten en hogescholen die daarvoor kiezen, krijgen de ruimte om de regie van de kwaliteitszorg in handen te nemen. Deze instellingen kunnen deze regie als pilot vormgeven en deze pilot extern laten beoordelen tijdens de geplande instellingsreviews. De instellingen die deze regie in handen nemen, worden tijdelijk vrijgesteld van opleidingsvisitaties met het oog op accreditatie (met uitzondering van opleidingen in een hersteltraject, nieuwe opleidingen en opleidingen binnen een Europees financieringsprogramma). Na de overgangsfase volgt in 2017-2018 een evaluatie zoals die al in de Codex Hoger Onderwijs is opgenomen.

Het voorontwerp van decreet voorziet ook een vermindering van de administratieve en financiële lasten die gepaard gaan met zowel de instellingsreviews als met de opleidingsaccrediteringen.

## 2 Algemene opmerkingen

### 2.1 Tevreden met vereenvoudiging

Zoals momenteel gepland, zouden universiteiten en hogescholen de komende vijf jaar twee instellingsreviews doorlopen terwijl intussen ook de opleidingsvisitaties plaatsvinden. De werkbelasting die de combinatie van die twee met zich meebrengt, werd onderschat en riskeert

---

<sup>1</sup> Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. 4 april 2003. Opgeheven door Codex Hoger Onderwijs, gecodificeerd op 11 oktober 2013.

<sup>2</sup> Decreet van 13 juli 2012 tot wijziging van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, wat het stelsel van kwaliteitszorg en accreditatie betreft. Opgeheven door Codex Hoger Onderwijs. Gecodificeerd op 11 oktober 2013.

<sup>3</sup> Voorontwerp van decreet houdende wijziging van de Codex Hoger Onderwijs met betrekking tot het stelsel van kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs.

de kwaliteit van de opleidingen niet ten goede te komen. De raad is daarom tevreden met de voorgestelde vereenvoudiging en de focus op de instellingsreview.

## **2.2 Tevreden met de keuze voor een instellingsaccreditatie**

Het systeem van opleidingsvisitaties heeft een positieve impact gehad op de onderwijskwaliteit. Het heeft opleidingen doen nadenken over de onderwijskwaliteit en de onderliggende processen. Het heeft ervoor gezorgd dat in de instellingen en in de opleidingen een kwaliteitscultuur is gegroeid.

De visitaties met het oog op accreditatie werden ongeveer 10 jaar geleden ingevoerd. Ze zijn ondertussen routine geworden. De overgang naar een instellingsaccreditatie zorgt ongetwijfeld voor een nieuw elan en een nieuwe dynamiek. De keuze voor een instellingsaccreditatie is dan ook een logische volgende stap in kwaliteitscultuurevolutie. Op die manier krijgen instellingen de kans om op een continue manier aan kwaliteitszorg te werken.

De evolutie naar een instellingsaccreditatie past ook in de Europese tendens om externe kwaliteitszorg op het niveau van de instelling te organiseren.<sup>4</sup> De instellingsaccreditatie sluit bovendien aan bij de vraag van de instellingen voor meer autonomie en de daarmee gepaard gaande adequate verantwoording.

## **2.3 Tevreden met de keuzemogelijkheid**

Het voorontwerp van decreet voorziet dat instellingen kunnen kiezen om al dan niet in het traject van pilots te stappen. Het is voor instellingen een hele uitdaging om aan te tonen dat zij klaar zijn voor de volgende stap in kwaliteitszorg. Instellingen kunnen er nog altijd voor kiezen het bestaande traject te volgen. De Vlor apprecieert dat instellingen deze keuzemogelijkheid gelaten wordt.

## **2.4 Samenwerken aan een gedragen systeem**

De Vlor stelt vast dat de overheid verwacht dat de pilots de bestaande kwaliteitscultuur nog verder zullen stimuleren. De pilots zijn bedoeld om van elkaar te leren. Het voorontwerp van decreet laat de precieze invulling van het proces onbenoemd en geeft de instellingen de mogelijkheid om de regiefunctie zelf in te vullen. De wijzigingen aan de Codex Hoger Onderwijs zijn daarom ook minimaal.

De Vlor apprecieert deze werkwijze en is er voorstander van dat instellingen, NVAO, stakeholders en overheid samenwerken om het uiteindelijke kwaliteitszorgsysteem gedurende de volgende jaren in te vullen en verder te ontwikkelen. Hij vraagt wel dat in de looptijd van de pilots (tot 2018) de kwaliteit van de opleidingen gegarandeerd blijft zoals aangegeven in 2.7.

---

<sup>4</sup> Demeulemeester, A. (2014). 'Kwaliteit heeft een prijs'. THEMA, 21, n° 5, p. 73: 'Met de invoering van de instellingsreview bevindt Vlaanderen zich in het gezelschap van Nederland, Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Noorwegen, Denemarken, Finland, Zwitserland, Oostenrijk en Spanje'.

## **2.5 Vooropgestelde timing**

De meerderheid van de leden van de Raad Hoger Onderwijs is het eens met de vooropgestelde timing. Twee leden<sup>5</sup> nemen een minderheidsstandpunt in en vragen dat de eerste ronde minimaal met 6 maanden en maximaal met een jaar wordt uitgesteld.

## **2.6 Bewaken van de planlast**

Het voorontwerp van decreet streeft een beperking van de planlast en een vermindering van de financiële belasting na. De Vlor apprecieert dit streven en is hier een sterke voorstander van. Mogelijks wordt deze betrachting ook gerealiseerd. Immers, op systeemniveau wordt een vereenvoudiging doorgevoerd: de instellingsreview en de opleidingsbeoordeling worden niet meer gecombineerd. Bovendien kan de instelling processen die zij al ontwikkeld heeft, ook inschakelen in haar kwaliteitsbewaking (bijvoorbeeld studietijdmetingen, evaluaties door studenten, etc.) en optimaal gebruiken.

De Vlor verwacht echter dat in eerste instantie de financiële inspanningen en de werkbelasting in de instellingen niet zullen verminderen. Er wordt een heel nieuw systeem geïmplementeerd. In de instellingen vraagt dit ongetwijfeld een organisatorische reorganisatie. Dit vergt extra inspanningen. Het risico bestaat ook dat er zich een verschuiving van de planlast (naar het niveau van de docent bijvoorbeeld) voordoet. Daarom vindt de Vlor het belangrijk dat van nabij bewaakt wordt dat de wijzigingen effectief een beperking van de planlasten en een vermindering van de financiële belasting betekenen.

## **2.7 Externe partners moeten betrokken blijven**

De Vlor benadrukt dat door de instelling zelf de regie te geven voor de borging van de kwaliteit van de opleidingen, dit haar niet ontslaat van de verplichting om permanent en op eigen initiatief toe te zien op de kwaliteit van haar onderwijsactiviteiten. De Vlor gaat ervan uit dat zij dit doet in overleg met haar stakeholders: studenten, personeel, externe (nationale en internationale) deskundigen, vertegenwoordigers uit het beroepen- en middenveld. Het is van belang dat op alle niveaus externe input en betrokkenheid wordt voorzien. Een instelling kent haar eigen opleidingen het best, maar dit neemt niet weg dat externe, onafhankelijke input waardevol blijft.

## **2.8 Noodzakelijke betrokkenheid van studenten**

De Vlor is het eens met het uitgangspunt van de overheid<sup>6</sup> dat de betrokkenheid van studenten bij de kwaliteitszorg hoger onderwijs essentieel is. Er wordt terecht veel belang gehecht aan de rol van de studenten en hun vertegenwoordigers in alle fasen van het kwaliteitszorgproces en op alle niveaus van de instelling en het hoger onderwijs.

---

<sup>5</sup> De vertegenwoordigers van de Associatie KU Leuven en de KU Leuven nemen binnen de geleding van Vlor en Vhora een minderheidsstandpunt in.

<sup>6</sup> Memorie van Toelichting, p.7.

## **2.9 Nood aan transparantie**

De Vlor is van mening dat ook naar derden op een heldere manier gecommuniceerd moet worden over de inhoud en finaliteit van de wijzigingen aan het kwaliteitszorgstelsel en de wezenlijke verbeteringen die dit nieuwe stelsel in het vooruitzicht stelt.

Stakeholders moeten de verzekering krijgen dat de kwaliteit van de opleidingen gegarandeerd is. Er is nog nood aan verduidelijking hierover ten aanzien van de buitenwereld.

De Vlor vindt het belangrijk dat onderstreept wordt dat instellingen de plicht hebben om de stakeholders uitvoerig en publiek te informeren over de gebruikte regie en processen.

Transparantie over kwaliteit is ook nodig in de communicatie, marketing en public relations van instellingen. Het is belangrijk dat hierbij gestreefd wordt naar eenduidige en vergelijkbare informatie. In die optiek wordt aanbevolen om de publieke rapportering over de eerste ronde te laten gebeuren op het einde van de cyclus (in 2017) en gezamenlijk voor alle instellingen.<sup>7</sup>

## **2.10 Internationale samenwerking**

Bij het aangaan van interuniversitaire of buitenlandse partnerschappen, gaat de raad ervan uit dat elke instelling borg staat voor de kwaliteit van de instelling waarmee samengewerkt wordt. Kwaliteitszorg moet expliciet aan bod komen in de overeenkomsten die tussen instellingen afgesloten worden.

## **2.11 Plaats van hbo5 en specifieke lerarenopleiding**

De Vlor vraagt de overheid dringend na te denken hoe zal omgegaan worden met het kwaliteitszorgsysteem van de specifieke lerarenopleiding en hbo5. Voor het hbo5 moet dit gebeuren in het kader van een geïntegreerd beleid, waartoe ook een adequate financiering behoort. De raad is bereid aan dit debat een bijdrage te leveren.

## **2.12 Nood aan een grondige evaluatie**

Het spreekt voor zich dat door de keuze voor pilots gecombineerd met een ontwikkelingstraject, evaluatie onontbeerlijk is. Het decreet voorziet een evaluatie in 2018. De Vlor vraagt de overheid om samen met alle belanghebbenden, de ontwikkelingen nauw in de gaten te houden en indien nodig bij te sturen. De Vlor vraagt in het bijzonder om in de evaluatie van 2018 na te gaan of de studenten voldoende vergelijkbare informatie over de opleidingen ter beschikking hebben.

Ook de risicoanalyses en systeembrede analyse die voorzien zijn in 2020, zijn van groot belang. De Vlor wil graag dat duidelijk afgesproken wordt wie deze analyses zal uitvoeren. Hij vraagt de overheid dit traject ook vooraf al grondig voor te bereiden door bijvoorbeeld de juiste cijfergegevens te verzamelen.

---

<sup>7</sup> De studentengeleding neemt voorlopig bij dit voorstel over de uitgestelde publicatie van de rapporten geen standpunt in.

## **3 Opmerkingen bij de Memorie van Toelichting**

### **3.1 Inleiding**

De Vlor merkt op dat meer dan 10 jaar geleden de visitaties met het oog op accreditatie geen 'onwennig' gegeven waren maar eerder gewoon een 'nieuw' gegeven.

De Vlor apprecieert dat de Memorie ook het langetermijnperspectief schetst. Het is echter verwarrend voor de lezer dat dit perspectief ingeschoven wordt tussen de realisaties van dit decreet. De Vlor stelt voor deze twee duidelijker op te splitsen: de inhoud van het decreet en wat in de toekomst nog moet ontwikkeld worden.

### **3.2 Autonomie en verantwoordelijkheid**

Bij de laatste zin merkt de Vlor op dat de instellingen die de regie van kwaliteitszorg in handen nemen niet de facto vrijgesteld worden van opleidingsaccreditatie. De zin moet zijn '(...) tijdelijk vrijgesteld van opleidingsvisitatie met het oog op accreditatie'.

### **3.3 Zorgvuldig overgaan**

De laatste twee zinnen lijken aan te geven dat instellingen die minder goed scoorden in de eerste instellingsreview, eerst zullen genomen worden in de kalender voor de opvolging. Dit heeft geen weerslag in het decreet, want in het decreet werd geen kalender opgenomen. De Vlor staat echter niet achter dit voorstel omdat op die manier de hersteltijd tussen de eerste en de tweede meting te kort wordt.

### **3.4 De overgang waarmaken**

De Vlor merkt bij de laatste zin van de eerste paragraaf dat 'terug in beeld komen' onvoldoende sterk of dwingend geformuleerd is. Eigenlijk moeten het zijn 'blijven onderworpen aan de afzonderlijke opleidingsvisitaties' (indien de instelling voor de periode 2020-2022 niet kiest voor een instellingsaccreditatie).

### **3.5 Een code voor kwaliteit**

De Vlor stelt voor te vermelden dat de NVAO deze code opstelt. De raad is er voorstander van dat deze kwaliteitscode sterk aansluit bij de *Standard and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, zoals dit ook in de Memorie van Toelichting gestipuleerd wordt (p.5).

### **3.6 Verlichten en vereenvoudigen**

De Vlor stelt vast dat de domeinspecifieke leerresultaten niet meer gebruikt worden in het kwaliteitszorgstelsel, maar in andere contexten nog wel blijven bestaan. De Vlor vraagt daarom een doorlichting van de verschillende toepassingen van de domeinspecifieke leerresultaten in het geheel van de Codex Hoger Onderwijs.

## **4 Artikelsgewijze bespreking van het decreet**

### **4.1 Artikel 2**

De Vlor merkt op dat interne en externe kwaliteitszorg met de invoering van dit decreet meer een geheel vormen. Best wordt in art. 2, 1°, §1, 'interne kwaliteitszorg met inbreng van externe stakeholders en experts' gebruikt in plaats van 'externe beoordeling'.

### **4.2 Artikel 3**

De Vlor stelt vast dat er een tegenstrijdigheid is in de beschrijving in de Memorie van Toelichting en voorontwerp van decreet. De Memorie geeft aan dat bij de beoordeling van de regie in de derde reviewtrail niet vertrokken wordt van standaarden, maar een beroep zal gedaan worden op een kwaliteitscode (p. 5). Het is dan ook niet logisch dat art. 3, 2° bepaalt dat de accreditatieorganisatie in het beoordelingskader van de instellingsreview 'criteria van de bijkomende beoordeling' vastlegt. De Vlor vraagt dan ook de voorgestelde wijziging te schrappen.

### **4.3 Artikel 6**

De Vlor vraagt om in het decreet in te schrijven dat instellingen ook een gepaste beroepsmogelijkheid krijgen bij de eerste instellingsreview, ook al blijft die zonder rechtsgevolgen. De publicatie van een negatief rapport kan de instelling immers imagoschade berokkenen.

Isabelle De Ridder  
secretaris Raad Hoger Onderwijs

Kristiaan Versluys  
voorzitter Raad Hoger Onderwijs